

IVAN MIRNIK

SENJSKA MEDALJA IZ GODINE 1872.

Ivan Mirnik
Zagreb

UDK: 737(497.13)
Izvorni znanstveni članak
Ur.: 1988-02-15

Godine 1871. Senj je nakon skoro stotinu godina proteklih u okviru Vojne krajine razvojen i sjedinjen s banskom Hrvatskom. Ovaj značajan događaj u dugoj povijesti Senja obilježen je god. 1872. kovanjem medaljice u dvije kovine: u srebru i kositru. Njen je autor bio vješti zagrebački medaljer Franjo Karres (umro 1889). Do sada su spomenutu medaljicu opisali N. Todorović i V. Zlamalik.

Starodrevni grad Senj je već god. 1388. imao svoj detaljno definirani statut.¹ Dugo je vremena bio pod upravom krčkih knezova, sve dok ga nije god. 1469. kralj Matija I Korvin podvrgao svojoj vlasti.² Nakon njegove smrti drži ga njegov vanbračni sin Ivaniš Korvin, a od 1528. je u vlasti Ferdinanda I, koji gradu potvrđuje povlastice još i god. 1532. Car i kralj Ferdinand III ponovno potvrđuje gradu povlastice ispravnom od 14. III. 1640., da bi ga 23. II. 1652. uvrstio u slobodne kraljevske gradove.³ I kasniji vladari Senju potvrđuju prava, pa tako i sama Marija Terezija dokumentom od 21. X 1741., no 1776. i Senj i Bag (Karlobag) gube samostalnost i postaju sastavni dio Vojne krajine, kao vojna

1. I. Kukuljević. *Statutum Segniae*. *Arhiv za povjestnicu jugoslavensku*, 3/ 1854, 155-170.

2. J. Modestin. *Senj*. S. Stanojević. *Narodna enciklopedija srpsko-hrvatsko-slovenačka*, 4/1929, 75-79.

3. M. Magdić. *Povelja kojom je kralj Ferdinand III. dne 23. veljače 1652. uvrstio grad Senj u broj kraljevskih i slobodnih gradova*. *Vjestnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva*, 1/1900, 123-125.

općina u okviru Otočke pukovnije unutar Karlovačkog generalata. U svakom je slučaju ova promjena bila dosta negativna za sam Senj, pa su njegovi građani ili pak Hrvatski sabor u više navrata prosvjedovali protiv vojne uprave gradom — tako npr. 1790, 1848 i 1861. Razvojačenje god. 1871. Senju je donijelo povratak na toliko dugo traženo prvotno stanje.⁴⁾ Proglasom od 8. VI. 1871. Vojna je krajina djelomično razvojačena i sjedinjena s banskom Hrvatskom, pa tako i Senj 8. X. 1871.

Svečani povratak Senja u Trojedinicu proslavljen je 2. IV. 1872., kad je i za tu prigodu u Zagrebu kovana medalja kod Franje M. Karesa (Karress), vlasnika prve graverske radionice u Zagrebu, o kojemu se na žalost vrlo malo znade — tek da je umro god. 1889,⁵⁾ te da je bio učitelj Josipu Radkoviču (1859-1924). Kares je bio odličan majstor, bez većih umjetničkih pretenzija. Poznato je više njegovih radova iz vremena između 1864. i 1874: Gospodarska izložba u Zagrebu (1864); posjeta cara i carice Zagrebu god. 1869; dvije medalje (kalupi se čuvaju u numizmatičkoj zbirci Arheološkog muzeja u Zagrebu); već spomenuta senjska medalja, te medalja učiteljske skupštine u Petrinji (1874). Svoje je radove signirao s: MK, Karress i Kares, a moglo bi se pretpostaviti da postoje i neki nesignirani radovi.

Medalja koja nas na ovom mjestu zanima izgleda ovako:

Lice: (zvijezda) KRALJ. SLOBODNI I SLOBODNOLUČKI GRAD SENJ uokolo; u polju unutar biserne kružnice grbovni štit Senja;⁶⁾ vitez (sv. Juraj) u oklopu, stoji, licem; u desnici drži uzdignuti buzdovan, u ljevici barjak s Bogorodicom i »PATRONA HUNGARIAE«; desnom nogom stoji na zmaju, lijevom na dvoglavoj zmiji. Okolo su arabske.

Sl. 26. — Lice srebrne medalje kovane prigodom proglašenja Senja slobodnim kraljevskim gradom 8. X 1871.

4. »Proglas na moje graničare obijuh varaždinskih pukovnijah (djurdjevačke i križevačke), gradovah Senja, Belovara i tvrđave Ivanića, zatim općine Siska.« *Branik*, 1/1871, 70, 1-2; *Narod.* 2/1871, 65; *Narodne novine*, 37/1871, 137, 1; *Vidovdan*, 11/1871, 122, 1.

5. V. Zlamalik. *Medalja u Hrvatskoj*. Zagreb 1964, 15, 35; I. Mirnik. *Medalja u Hrvatskoj 1700-1900*. Zagreb 1981, 4, 19, 21, 26.

Naličje: (zvijezda) GRADU SRETNO POVRATJEN USTAV, uokolo; u polju unutar biserne kružnice četverolist s: 3. (TRAVNJA) 1872/KARES
Medalja je kovana u srebru (u zbirci Arheološkog muzeja u Zagrebu, inv. br. 21.784), promjera 39 mm, te u kositru (u zbirci Arheološkog muzeja u Zagrebu, inv. br. 21.785), samo s ušicom. Prva je medalja ušla u sastav zagrebačke zbirke kao poklon Prof. Dra. Josipa Brunšida god. 1899, a druga kao poklon senjskog načelnika Jovanovića. Na žalost je većina kositrenih medalja dosta korodirana. Među našim numizmatičkim piscima su navedenu medalju opisali Nada Todorović⁷⁾ i Vinko Zlamalik.⁸⁾

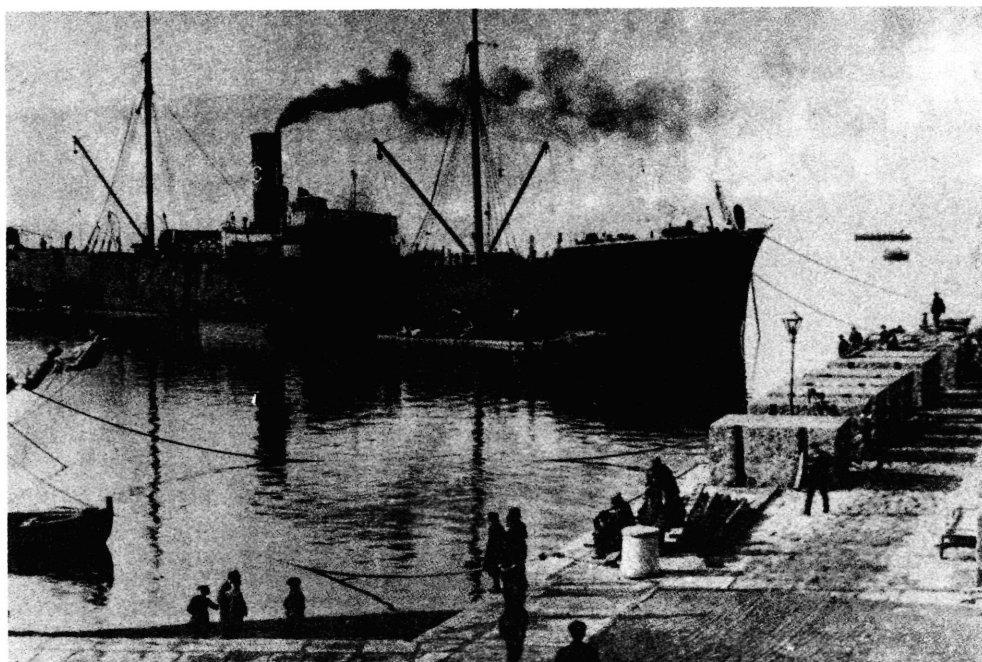
Sl. 27. – Naličje medalje uz proglašenje
Senja slobodnim kraljevskim gradom
1871.

-
6. K. Lind. *Städewappen von Oesterreich Ungarn nebst den Landeswappen und Landesfarben. Wien 1885, tabla »Königreich Croatien und Slavonien – Hrvatsko-slavonska kraljevina«, Zengg – Senj.*
 7. N. Todorović. *Jugoslavenske i inostrane medalje. Beograd 1964, 84, 172.*
 8. V. Zlamalik, o.c. p.35, br. 52.

SUMMARY

Senj, the ancient **Senia**, boasts of a rich mediaeval and modern history. For several centuries it was governed by the Princes of Krk, the later Frankopan/Frangipani family, until 1469, when it fell under the rule of King Mathias I Corvinus of Hungary and Croatia (1458-1490). The town's old statute of 1333 was confirmed by Ferdinand I in 1532, as well as by Ferdinand III in 1640. The latter gave the city the charter of a royal and free town in 1652. Empress and Queen Maria Theresia (1740-1780) also confirmed the city's rights in 1741, yet in 1776 Senj became part of the Military Border as a defence against the Turks. As a garrison and fortress Senj remained within the Military Border until 1871 when, being no longer necessary, this defence system was abolished. In 1872 Senj received back its Statute after almost a century.

This major event was commemorated by a medal made by Franjo Karres (d. 1889) of Zagreb. The obverse shows us the coat-of-arms of the town, whereas the inscription on the reverse tells us that the town has again been granted its statute on the 3rd April 1872. Such medals were struck in silver and in pewter.

Sl. 28. – *Utovar ogrjevnog drveta na veliki parobrod u senjskoj luci uz gat sv. Nikole. Snimljeno oko 1925.*